

Eukaristien i Kirkens liv og mission

Ved afslutningen af bispesynoden i oktober 2005 afleverede de forsamlede biskopper – under overskriften "Jesus gjorde alting nyt" – halvtreds såkaldte propositioner¹ til pave Benedikt XVI. Catholica.dk har bragt disse forslag fordelt på tre artikler, som her er samlet i et enkelt dokument, beregnet til brug bl.a. i studiekredse

Af bispesynoden i oktober 2005²

INTRODUKTION

Forslag nr. 1: De for paven fremlagte dokumenter

Udover de relevante dokumenter om Eukaristien som kilden til og højdepunktet i Kirkens liv og mission er følgende dokumenter fremlagt med henblik på vor højjærværdige faders overvejelser: "Lineamenta" og "Instrumentum Laboris", rapporterne "Ante Disceptationem" og "Post Disceptationem", interventionsteksterne og rapporterne fra de mindre arbejdsgrupper samt vigtigst af alt nedenstående specifikke forslag, som af synodens fædre anses for at være særligt betydningsfulde.³

Synodens fædre beder i ydmyghed den hellige fader om at benytte lejligheden til at offentliggøre et dokument med temaet: Eukaristiens mysterium i Kirkens liv og mission.

Forslag nr. 2: Det andet Vatikankoncils liturgiske reform

Synodeforsamlingen minder med taknemmelighed om den gunstige indflydelse, som den liturgiske

¹ Det latinske ord *propositio* kan betyde både forslag, tema, forestilling og lignende. I artiklen er det valgt generelt at gengive ordet med det danske ord forslag. Red.

² Oversat af Hans Thulstrup

³ *Lineamenta* og *Instrumentum Laboris* er dokumenter, som forud for synoden blev udsendt til bispekonferencerne, mens rapporterne *Ante Disceptationem* og *Post Disceptationem* blev udarbejdet under synoden i tilslutning til et større indlæg, givet som oplæg til drøftelserne af kardinal Angelo Scola. *Interventionsteksterne* rummer alle de indlæg, som blev holdt på synoden. Alle disse tekster findes på hovedsprogene på Vatikanets hjemmeside.

reform, der er ført ud i livet efter det andet Vatikankoncil, har haft på Kirkens liv. Reformen har ført til en understregning af den eukaristiske handlings skønhed, sådan som den kommer til udtryk i den liturgiske ritus. Man har tidligere kunnet påvise misbrug, og selvom omfanget heraf i betydelig grad er mindsket, forekommer noget sådant stadig. Imidlertid formår sådanne enkelte tilfælde ikke at overskygge det gavnlige og værdifulde ved denne reform, som stadig rummer endnu ikke totalt udforskede rigdomme. Snarere opfordrer de enkelte afvigelser til endnu større iver med hensyn til "ars celebrandi",⁴ som jo begunstiger "actuosa participatio".⁵

FØRSTE DEL

GUDS FOLK, OPLÆRT VED TROEN PÅ EUKARISTIEN

Forslag nr. 3: Det nye i påskens mysterium

Da Jesus indstiftede Eukaristien, skabte han noget radikalt nyt, idet han i sin egen person fuldbyrdede en ny og evig pagt. Jesus indskrev sin totale hengivelse i det rituelle jødiske måltids kontekst; dette måltid er koncentreret om ihukommelsen af fortidens udfrielse af Ægypten, om denne begivenheds aktuelle betydning samt om de med den forbundne løfter for fremtiden. I påskemysteriet hengav lammet sig selv én gang for alle som det sande slagtoffer og frisatte derved mennesket fra syndens og dødens mørke. Herren selv gav os de nødvendige elementer til den "nye gudstjeneste". Ledet af Helligånden er Kirken i tiden kaldet til som brud at fejre sin brudgoms forløsende offer og til at gøre det sakramentalt nærværende i alle kulturer. Dette "store mysterium" fejres under de liturgiske former, som Kirken - oplyst ved Helligånden - udvikler i tid og rum.

Ved fejringen af Eukaristien, i hvilken Jesus er substantielt til stede, indfører Jesus os ved sin ånd i påskens mysterium; vi går fra død til liv, fra slaveri til frihed, fra nedtrykthed til glæde. Eukaristiens fejring styrker i os påskens dynamik og underbygger vor identitet. I Kristus formår vi at overvinde had med kærlighed, vold med fred, stolthed med ydmyghed, egoisme med gavmildhed, uoverensstemmelse med forsoning, fortvivlelse med håb. Forenet med Jesus Kristus, der er død og opstanden, kan vi med baggrund i kødets opstandelse hver dag bære hans kors og følge ham - i overensstemmelse med antikkens og vore dages martyrs eksempel. Som påskens mysterium er Eukaristien vort pant på den kommende herlighed; de sidste tiders omvæltninger er allerede fremgået af den. Ved fejringen af Eukaristien tager vi forskud på denne glæde i de helliges samfund.

Forslag nr. 4: Eukaristiens gave

Eukaristien er en gave, som har sit udspring i Faderens kærlighed, i Jesu sønlige lydighed, som førte ham helt frem til offeret på korset; dette offer gøres nærværende for os i sakramentet, idet Helligåndens kraft ved Kirkens bøn nedkaldes over gaverne, som derved omdannes til Jesu legeme og blod.

⁴ Latin: Måden at fejre messen på

⁵ Latin: Aktiv deltagelse

I Eukaristien er mysteriet om Guds kærlighed til menneskene fuldt ud åbenbaret og hans frelsesplan over al måde opfyldt; en plan, som er helt i overensstemmelse med Guds løfter, og som vi skylder ubetinget taknemmelighed.

Kirken tager imod denne gave, tilbeder og fejrer den med ærefrygt og i trofast lydighed, uden at Kirken uberettiget tilkender sig selv nogen magt til at opnå noget, som Jesus ikke har betroet den, for at den skal kunne realisere, at vi kan fejre dette sakramente i tiden.

Under korset forener den allerhelligste jomfru sig fuldstændigt med frelserens offergave. Ved sin uplettede undfangelse og sin nådesfylde åbner Maria for Kirkens deltagelse i Frelserens offergering.

De troende "har ret til ved de hellige præsters hænder i rigeligt mål at modtage Kirkens åndelige goder, først og fremmest den hjælp, der er at finde i Guds ord og i sakramenterne",⁶ forudsat at lovgivningen ikke lægger hindringer i vejen herfor.

Til disse de troendes rettigheder svarer hyrdernes pligt til at gøre alt, der er dem muligt, for at adgangen til Eukaristien i praksis ikke hindres, idet de i den henseende bør udvise klog omhu og stor generositet. Synoden værdsætter og er opfyldt af taknemmelighed overfor de præster, som – selv i tider hvor det kræver store og risikofyldte ofre – sikrer de kristne menigheder denne livets gave og oplærer dem til at fejre Eukaristien i al dens sandhed og fylde.

Forslag nr. 5: Eukaristien og Kirken

Forholdet mellem Eukaristien og Kirken er i den lange kristne tradition opfattet som værende af grundlæggende betydning for Kirkens natur og for dens måde at virke på i en sådan udstrækning, at den tidlige kristenhed brugte det samme ord, nemlig "Corpus Christi",⁷ til at betegne *barnelegemet* født af Jomfru Maria, det eukaristiske *legeme* og Kirken som Kristi *legeme*.

⁶ Andet Vatikanconcils dokument *Lumen Gentium* om Kirken, 37: "Lægfolk har, som alle andre kristne, ret til af Kirkens åndelige goder at modtage især Guds ord og sakramenternes hjælp i rigt mål af Kirkens hyrder, og frem for dem bør de lægge deres behov og ønsker med den frihed og tillid, der sømmer sig for Guds børn og brødre i Kristus. Alt efter den viden, kompetence og kvalifikationer, de er i besiddelse af, har de mulighed for, ja undertiden pligt til at fremsætte deres mening om det, der angår Kirkens vel. Dette bør i givne tilfælde ske gennem de institutioner, som Kirken dertil har oprettet, og altid med sandfærdighed, mod og klogskab, med respekt og kærlighed mod dem, der på grund af deres gejstlige embede repræsenterer Kristus. – Lægfolk bør, som alle andre kristne, med kristen lydighed være rede til at acceptere, hvad Kirkens hyrder som Kristi stedfortrædere afgør som lærere og ledere i Kirken, ved at følge Kristi eksempel, han som ved sin lydighed til døden har åbenbaret alle mennesker den saliggørende vej til Guds børns frihed. De skal i deres bønner ikke undlade at anbefale Gud deres foresatte, som jo våger over os som dem, der skal aflægge regnskab for vore sjæle, for at de kan gøre det med glæde og ikke sukende (jf. Hebr. 13,17). – Kirkens hyrder skal til gengæld anerkende og fremme lægfolks værdighed og ansvar i Kirken og gerne benytte sig af deres kloge råd, tillidsfuldt betro dem opgaver i Kirkens tjeneste og give dem handlfrihed og råderum, ja endog opmuntre dem til også at tage selvstændige initiativer. Med en faders kærlighed skal de opmærksomt i Kristus overveje de initiativer, planer og ønsker, som lægfolk fremlægger. Den berettigede frihed, der tilkommer alle i det jordiske samfund, skal de gejstlige omhyggeligt anerkende. – Af denne fortrolige omgang mellem lægfolk og gejstlige kan man vente meget godt for Kirken. For på denne måde styrkes hos lægfolk følelsen for deres specielle ansvar, og de bliver mere villige til at forene deres kræfter med de gejstliges indsats. Disse kan til gengæld, hjulpet af lægfolks erfaring både i åndelige og i verdslige anliggender dømme mere nuanceret og klarsynet, således at hele Kirken styrket af alle sine medlemmer, med større virkning kan opfylde sin sendelse til liv for verden."

Jævnfør CIC canon 213 (kanonisk ret for Den latinske Kirke) og CCEO canon 16 (kanonisk ret for Østkirkerne).
CIC canon 213: "De Kristus-troende har ret til at blive bistået af deres hyrder, når det handler om at modtage Kirkens åndelige goder, især Guds ord og sakramenterne."

⁷ Latin: Kristi legeme

Denne legemets enhed kommer til udtryk i de kristne menigheder og fornys ved den eukaristiske handling, som forener dem og skiller dem ud i de enkelte kirker, "in quibus et ex quibus una et unica Ecclesia catholica existit".⁸ Udtrykket "katolsk" udtrykker den universelle samhørighed i den enhed, som næres og opbygges ved Eukaristien, når den fejres i hver enkelt kirke.

I Eukaristien har således de enkelte kirker i den ene universelle Kirke til opgave at synliggøre såvel enheden som forskelligartetheden kirkerne imellem. Dette bånd af broderlig kærlighed er et vidnesbyrd om Treenighedens fællesskab. I tiden udtrykker koncilerne og synoderne dette broderlige aspekt i Kirken; og ved hjælp af denne dimension i Kirken lægger Eukaristien grunden til et stærkt enhedens bånd mellem den katolske Kirke og de ortodokse Kirker, som har bevaret Eukaristiens mystiske natur uforfalsket og hel. Denne Eukaristiens kirkelige dimension kunne måske også blive et betydningsfuldt tema i dialogen med de kirkelige fællesskaber, som skylder reformationen deres tilblivelse.

Forslag nr. 6: Eukaristisk tilbedelse

I erkendelse af de mangfoldige frugter i Gudsfolkets liv i mange dele af verden, som har deres udspring i den eukaristisk tilbedelse, opmuntrer bispesynoden kraftigt til, at denne form for bøn - der så ofte er blevet anbefalet af Guds ærværdige tjener, pave Johannes Paul II – bibeholdes og fremmes, i overensstemmelse med traditionerne i både Den latinske Kirke og i Østkirkerne. Synoden er sig bevidst, at denne praksis har sit udspring i den eukaristiske handling, som i sig selv er Kirkens største akt af tilbedelse, og som - i overensstemmelse med det andet Vatikankoncil, som vi henviser

⁸ *Lumen Gentium*, 23: "Kollegialiteten viser sig også i de enkelte biskoppers gensidige forhold til de lokale kirker og den universelle Kirke. Som Peters efterfølger er Roms biskop det vedvarende og synlige princip og fundament for enheden både blandt biskopperne og de troendes skare. De enkelte biskopper er det synlige princip og fundament for enheden i deres egne lokale kirker, dannet i den universelle Kirkes billede. *Og det er i og af disse lokale kirker, den ene og udelte katolske Kirke består.* Af den grund repræsenterer hver biskop sin kirke, mens alle biskopper sammen med paven repræsenterer hele Kirken i fredens, kærlighedens og enhedens bånd. – Hver enkelt biskop, som står i spidsen for en lokal kirke, udøver sit hyrdeembede over den del af Gudsfolket, der er ham betroet, men ikke over de øvrige kirker eller den universelle Kirke. Men som medlem af bispekollegiet og som apostlenes retmæssige efterfølgere er hver enkelt i kraft af Kristi indstiftelse og forordning forpligtet over for hele Kirken. Ganske vist udøves den ikke som jurisdiktion, men bidrager dog i høj grad til hele Kirkens bedste. For alle biskopper bør fremme og værne om troens enhed og hele Kirkens fælles disciplin, oplære de troende til kærlighed mod hele Kristi mystiske Legeme, især de svage lemmer, de lidende og dem, der forfølges for retfærdigheds skyld (jf. Matt. 5,10), og endelig fremme enhver aktivitet, som engagerer hele Kirken, især for at troen må få vækst, og den fulde sandheds lys må skinne på alle mennesker. I øvrigt er det et faktum, at biskopperne ved at styre deres egen kirke som del af den universelle Kirke bidrager effektivt til hele det mystiske Legemes bedste, som også er kirkernes Legeme. – Ansvar for evangeliets forkyndelse overalt på jorden påhviler bispekollegiet; for Kristus har givet dem alle dette fælles mandat ved at pålægge dem det som fælles opgave, således som allerede pave Celestin anmodede koncilsfædre i Efesos om. Derfor har de enkelte biskopper, så vidt forvaltningen af deres eget embede tillader det, pligt til indbyrdes at arbejde sammen og med Peters efterfølger, hvem den vigtige opgave at udbrede kristendommen i særlig grad er overdraget. Af den grund bør de af alle kræfter forsyne missionerne dels med arbejdere til høsten dels med åndelige og materielle hjælpemidler, både direkte personligt og ved at opfordre de troende til ivrigt medarbejde. Endelig bør biskopperne inden for kærlighedens universelle fællesskab velvilligt yde broderlig hjælp til andre kirker, især nabokirker og nødlidende kirker, efter Oldkirkens lysende eksempel. – Ved det guddommelige forsyn er de forskellige Kirker, som apostlene og deres efterfølgere har grundlagt forskellige steder, i tidens løb faktisk vokset sammen til flere organisk forbundne grupper, der under bevarelse af troens enhed og den universelle Kirkes ene guddommelige forfatning kan glæde sig over egne disciplinære regler, egen liturgisk praksis og teologisk og spirituel arv. Blandt andet har nogle Kirker, især de gamle patriarkalske, som moderkirker grundlagt andre Kirker, datterkirker, som de til vore dage er knyttet nærmere til ved kærlighedens bånd i det sakrale liv og i gensidig respekt for hinandens rettigheder og pligter. Denne mangfoldighed af lokale kirker, der virker sammen som enhed, viser særlig klart den udelte Kirkes katolicitet. På samme måde kan bispekonferencerne nu til dags yde et mangfoldigt og frugtbart bidrag til, at det kollegiale sindelag virkeliggøres konkret."

til - gør det muligt for de troende på en bevidst, aktiv og frugtbar måde helt og fuldt at tage del i Kristi offer. Således opfattet styrker den eukaristiske tilbedelse de troendes kristne kærlighed og villighed til at tjene andre, og den fremmer en større hellighed så vel for det enkelte menneske som for de kristne menigheder. I denne forbindelse kan det siges, at den fornyelse af den eukaristiske tilbedelse, der også i dag kommer til udtryk blandt unge mennesker, på lovende vis er karakteristisk for mange menigheder. For at fremme besøgene ved Det allerhelligste Sakramente, må man derfor i videst mulig udstrækning drage omsorg for, at de kirker – i hvilke det hellige sakramente er udstillet – også holdes åbne.

For at opbygge den rette holdning af undren foran den store gave, som Kristi sande nærvær er, er det vort ønske, at de pastorale retningslinjer vil kunne hjælpe menigheder og bevægelser med at finde frem til det bedst egnede sted for eukaristisk tilbedelse. I denne forbindelse opmuntrer vi også til, at eukaristisk tilbedelse inddrages i forberedelsen til første kommunion.

I bestræbelserne på at udbrede denne form for tilbedelse bør man især være opmærksom på de institutioner for gudviet liv og de forsamlinger af troende, som på forskellig vis har netop denne form for tilbedelse som opgave, og man må hjælpe dem i deres bestræbelser på at gøre den eukaristiske tilbedelse mere bibelsk, mere liturgisk og i højere grad missionerende.

EUKARISTIEN OG SAKRAMENTERNE

Forslag nr. 7: Eukaristien og bodens sakramente

Kærlighed til Eukaristien vil føre til, at man i endnu højere grad værdsætter bodens sakramente, i hvilket Guds barmhjertige godhed muliggør en ny begyndelse i det kristne liv; ligeledes peger kærlighed til Eukaristien på den nære forbindelse mellem dåben, synden og bodens sakramente. En værdig modtagelse af Eukaristiens sakramente kræver, at modtageren er i nådens stand.

Det er vigtigt, at biskopperne igen i deres bispedømmer beslutsomt gør et fremstød for anvendelsen af den omvendelsens pædagogik, som har sit udspring i Eukaristien, og som befordrer hyppige individuelle skriftemål. I administreringen af bodens sakramente må præsterne for deres del vise sig generøse.

Synoden anbefaler alvorligt biskopperne, at de ikke giver deres tilladelse til, at man i deres bispedømmer tyr til kollektive absolutioner, såfremt der objektivt set ikke er tale om helt særlige situationer, som er fastlagt af pave Johannes Paul II i skrivelsen *Misericordia Dei* af 7. april 2002. Biskopperne må yderligere sørge for, at der i hver enkelt kirke findes et passende sted til skriftemål.⁹ Det anbefales, at biskoppen udpeger skriftefaderen.

I dette perspektiv må man nødvendigvis også - og især ved aflæggelsen af skriftemålet - fremhæve den eukaristiske fejnings dimension af bod,¹⁰ således at sand erfaring af tilgivelse herved kan opnås. Ikke-sakramental bod kan - som nævnt i ritualet for bod og forsoning - genopvække syndsbevidstheden og fremme en ånd af bod og fællesskab i de kristne menigheder, og på den måde kan menighedernes medlemmer forberede sig til fejringen af sakramentet.

⁹ Sml. CIC canon 964.

¹⁰ Sml. *Den Katolske Kirkes Katekismus*, 1436 (norsk oversættelse): Eukaristi og botferdighed. Den daglige omvendelse og bot finder næring og kilde i eukaristien, for i den gjøres Kristi offer nærværende, det som har forsonet oss med Gud; ved den styrkes og næres de som lever av Kristi liv; "den er den motgift som frir oss fra våre daglige synder og bevarer oss mot dødssynder".

En fornyelse af den eukaristiske spiritualitet kan være anledning til, at forståelsen for og uddelingen af bodens sakramente fremmes. Synoden minder om, at biskopperne og sognepræsterne kan anmode pønitentiariatet¹¹ om generalabsolution i forbindelse med forskellige højtideligheder og årssdage. Synoden opmuntrer til fornyet katekese vedrørende bodens sakramente.

Forslag nr. 8: Eukaristien og ægteskabets sakramente

I Eukaristien kommer Kristi kærlighed til udtryk, han som elsker Kirken, sin brud, så meget, at han giver sit liv for hende. Eukaristien bekræfter utrætteligt den uopløselige enhed og kærlighed i ethvert kristent ægteskab.

Vi ønsker at give udtryk for, at vi i særlig grad står dem, som har baseret deres familie på ægteskabets sakramente, åndeligt nær. Synoden anerkender kvindens enestående mission i familie og samfund, og vi opmuntrer ægtepar, som er integrerede i deres menigheder eller i mindre fællesskaber, bevægelser eller kirkelige foreninger til - næret ved Eukaristien - at påtage sig at bære vidnesbyrd om ægteskabets spiritualitet.

Søndagens helliggørelse praktiseres også i familiens liv. Derfor må familien som en "hjemmets kirke" af det kristne fællesskab betragtes som i særlig grad betydningsfuld. Familien indfører børnene i Kirkens tro og i liturgien og herunder først og fremmest i den hellige messe.

Forslag nr. 9: Eukaristien og polygami¹²

Ægteskabets natur fastholder uden nogen form for usikkerhed, at manden bør forene sig med kun en kvinde - og omvendt. I dette perspektiv må polygame hjælpes til at åbne sig for den kristne tro, så deres forehavender på det menneskelige plan derved kan blive integreret i nyheden om og den radikale natur af Kristi budskab. Hvad angår de nyomvendte kristne, så når Kristus dem i deres konkrete livssituation og kalder dem til de afkald og brud, som fællesskabet kræver, og som en dag vil gøre det muligt for dem at deltage i fejringen af sakramenterne og først og fremmest i Eukaristien.

I mellemtiden støtter Kirken dem med pastoral omsorg med både mildhed og fasthed.

Forslag nr. 10: Forholdsregler i tilfælde af, at en præst ikke er til stede, når menigheden samles om søndagen

I lande, i hvilke præstemangel og lange afstande gør deltagelse i søndagens Eukaristi praktisk talt umulig, er det vigtigt, at medlemmerne af de kristne menigheder mødes for at lovprise Herren og for i fællesskab med biskoppen, hele menigheden og den universelle Kirke at ihukomme dagen, som er helliget Kristus. Det er ligeledes meget vigtigt nærmere at fastlægge normer for de troendes engagement i deltagelsen ved sådanne søndagsgudstjenester.

Der må også udvises omhu for, at Ordets liturgi - organiseret under ledelse af en diakon eller en af menighedens ledere, som af den kompetente myndighed legitimt har fået betroet denne opgave -

¹¹ Pønitentiariatet er den afdeling i Vatikanet, som afgør vanskelige spørgsmål vedrørende bodens sakramente, herunder generalabsolution, dvs. sakramental tilgivelse af synder til et stort antal mennesker samtidig – fx i en krigssituation til en gruppe soldater. Red.

¹² At bispesynoden her anvender ordet polygami må ses på baggrund af, at Den katolske Kirke er en verdenskirke, som også findes i lande, hvor flerkoneri mere eller mindre er en del af kulturen. Red.

udføres i overensstemmelse med en særlig ritus, godkendt til dette formål. For ikke i alt for lang tid at berøve de troende det eukaristiske fællesskab må præster på enhver måde bestræbe sig på hyppigt at aflægge disse menigheder besøg. Det er op til ærkebiskoppen og til de enkelte bispekonferencer nærmere at fastsætte mulighederne for uddeling af kommunion.

Man må undgå al slags forvirring omkring forskellen mellem det at fejre den hellige messe og så søndagsgudstjenesten i de tilfælde, hvor en præst ikke er til stede. Derfor må de troende opmuntres til om muligt at begive sig til de kirker, hvor der fejres egentlig søndagsmesse.

Bispekonferencerne må forberede regulativer og egnet materiale, som forklarer betydningen af fejringen af Guds ord med kommuniionsuddeling.

Forslag nr. 11: Præstemangel

Eukaristiens centrale placering i Kirkens liv bevirker, at problemet med den alvorlige præstemangel i visse dele af verden føles meget smertefuld. Mange troende berøves således Livets Brød. For at kunne besvare Guds folks sult, hvis de ofte og i lange perioder må klare sig uden den eukaristiske fejring, er det nødvendigt, at finde frem til virkningsfulde pastorale initiativer. I denne sammenhæng blev betydningen af den uvurderlige gave, som det kirkelige cølibat er i den latinske kirkes praksis, bekræftet af synodens fædre.

Under henvisning til Kirkens officielle lære, især til Det andet Vatikankoncil og til de seneste pavers lære og i fuld respekt for Østkirkernes tradition, anmodede synodefædre om, at årsagerne til sammenhængen mellem cølibat og præsteordination bliver udførligt forklaret for de troende. Nogle har talt om "viri probati" (præsteordination af gifte mænd af prøvet dyd), men denne idé må betragtes som en udvej, der ikke bør anvendes.

Ydermere må det tages i betragtning, at menighedens kvalitet i kristen henseende og dens tiltrækningskraft har en afgørende betydning, når det drejer sig om at nå frem til at kunne tilbyde alle troende Eukaristiens gave. Det drejer sig især om

- at ansøre præsterne til at fremme præstekald; at opdage kaldene og hjælpe dem på vej; i første omgang i forbindelse med arbejdet med de unge og også med opmærksomhed henledt på ministrarterne;
- ikke at være bange for at foreslå unge mennesker radikalt at efterfølge Kristus og at øge forståelsen hos de familier, som i visse tilfælde er indifferente eller endog modstandere;
- at fremme bøn til kald i alle menigheder og på alle kirkelige områder;
- samtidigt med at biskopperne også medinddrager de kristne familier og respekterer disses særlige nådegaver, drejer det sig for biskopperne om at tilstræbe en mere jævn fordeling af præster og om at opfordre præsterne selv til større beredvillighed til at tjene Kirken, hvor der er behov for det, også selv om det kræver ofre.

Forslag nr. 12: Pastoral plan for kald

For at kunne efterkomme Kirkens presserende opgave med regelmæssigt at tilbyde alle troende Eukaristiens gave, vender vi os - ihukommende manglen på præster - til Herren og beder ham vedholdende om at sende arbejdere til sin høst.

For vor del agter vi at styrke det pastorale program for kald og dimensionen af kald i alle former for

præstegerning, især i vort arbejde med ungdommen og familierne. Derfor anmoder vi indtrængende om

- at der etableres grupper af ministranter, som man også giver åndelig vejledning;
- at eukaristisk tilbedelse med bøn om kald udbredes i sogne, skoler og i kirkelige bevægelser;
- at sognepræster og alle præster opmuntres til at støtte unge mennesker åndeligt, og at præsterne ved deres eksempel påvirker og opfordrer de unge til at følge Kristus i præstegerningen;
- at der – afhængig af de foreliggende muligheder i de lokale kirker – organiseres et center eller uddannelsessted for unge mennesker;
- at vi, biskopper og præster, først af alle forpligter os til denne pastorale omsorg ved at være eksempler på begejstring og fromhed.

KATEKESE OG LÆREN OM MYSTIKKENS VÆSEN

Forslag nr. 13: Rækken af sakramenter i forbindelse med indføring i kristendom

Den nære forbindelse mellem dåb, konfirmation og Eukaristi er ikke i tilstrækkelig grad forstået. Det er derfor på sin plads at forklare, at det er i kraft af Eukaristien, at vi døbes og konfirmeres. En bedre oplæring i forståelsen af forholdet mellem den kristne indiviells tre sakramenter må derfor nyde fremme i forbindelse med fejringen af hvert af disse tre sakramenter - uanset den kronologiske rækkefølge eller den alder, i hvilken man fejrer konfirmation og første kommunion. I denne forbindelse ville et grundigt teologisk og pastoralt studium af konfirmationen være meget værdifuldt. Alt dette ville tilmed have en positiv betydning for den økumeniske dialog.

Man kunne på ny overveje, hvad der er en passende alder for konfirmation. Ligeledes burde man overveje hvorvidt rækkefølgen af dåb, konfirmation og første kommunion i den latinske Kirke skulle gælde voksne og ikke børn. Den latinske tradition, som adskiller sig fra Østkirkens tradition, derved at fejringen af konfirmationen er adskilt fra fejringen af dåben, har en vis fornuftig begrundelse og vægt. På den anden side er forskellene mellem de to traditioner ikke af dogmatisk natur. Begge traditioner giver i virkeligheden et praktisk svar på den identiske situation med et stort antal barne-dåb.

Forslag nr. 14: Eukaristi, katekese og oplæring

Eukaristien, "mysterium fidei",¹³ som er indskrevet i Guds pagt med sit folk, er inspirationskilden til alle forslag i den pastorale oplæring. Denne sidstnævnte må pege på Eukaristiens nære tilknytning til de andre sakramenter og må føre mænd og kvinder af vor tid til nyt liv i Kristus. Med dette formål for øje må man finde frem til egnede bestræbelser i katekesen, som omfatter en præsentation af det læremæssige indhold samt en indføring i den kristnes åndelige og moralske liv og sociale forpligtelser.

Hele Guds folk, biskopper og sognepræster må i overensstemmelse med deres særlige ansvar inddrages i denne permanente oplæring, som bør fremmes i alle de enkelte menigheder; det samme gælder især også for de troende, der for eksempel er aktive som kateketer og evangelister i sogne og kommuniteter.

¹³ Latin: Troens mysterium

I særlig grad vil de præstestuderende modtage en solid oplæring i teologiske, liturgiske og pastorale principper for ægte eukaristisk spiritualitet. De må i så vidt omfang som muligt forstå betydningen af hver eneste af de liturgiske normer.

Sogne og mindre kommuniteter, som er en del af disse, bør være skoler for oplæring i eukaristisk spiritualitet. I denne forbindelse bør man tilstræbe at samarbejde med kommuniteter af gudviede og med medlemmer af bevægelser og grupper, som har indpasset den kristne oplæring i deres egen karisme.

Indenfor nyevangeliseringens rammer erkender vi, at der er behov for at udvikle nye former for katekese, som er tilpasset de forskellige situationer og kulturer. I denne sammenhæng må Den katolske Kirkes Katekismus og læremyndighedens nyere lære være foretrukne referencepunkter.

Forslag nr. 15: Familien og indføring i sakramenterne

De kristne familier må nødvendigvis tilknyttes børnenes indføring i sakramenterne. Børns adgang til Eukaristien må ikke begrænses, uden at der er en grund dertil. Førstekommunionen er et meget vigtigt skridt i det liv, i hvilket man opfyldt af kærlighed, glæde og fred forpligter sig til at vandre ad hellighedens vej. Bistået af sognet, af præsterne, af gudviede personer, medarbejdende lægfolk og især af de katolske skoler må hver enkelt familie befordre den eukaristiske oplæringsproces.

Kirken, Guds folk, vokser og næres ved Guds ord og ved Kristi legeme og blod. Eukaristiens fejring må i tiltagende grad på alle niveauer fremme bevidstheden om og virkeliggørelsen af "kirkefamilien" i kraft af solidaritet, familieband og fællesskab alle menighedens medlemmer imellem.

Forslag nr. 16: Oplæring i kristen mystik

Uden at se bort fra betydningen af en systematisk forståelse af troens indhold minder Kirkens gamle tradition om, at den kristne vandring er baseret på erfaringer indhentet ved, at man hører Guds ord, som er uddybet ved katekese, og som har sin kilde og sit højdepunkt i den liturgiske fejring.

Troen og sakramenterne er to hinanden kompletterende aspekter af Kirkens helliggørende virke. Vækket ved forkyndelsen af Guds ord næres og vokser troen ved det nådefulde møde med den opstandne Herre i sakramenterne. Troen kommer til udtryk i den rituelle handling, ligesom denne underbygger og styrker troen.

Heraf opstår kravet om, at man bestræber sig på at leve sig ind i den kristne mystik, som det er muligt at efterleve i fællesskabet og med fællesskabets hjælp; disse bestræbelser er baseret på tre væsentlige elementer:

- fortolkning af ceremonierne i lyset af bibelske begivenheder og i overensstemmelse med Kirkens traditioner;
- forståelse af de sakramentale tegn;
- ceremoniernes betydning set i relation til det kristne engagement i livet.

Det ville først og fremmest være ønskværdigt, om man udviklede indføringen i kristen mystik, så den kunne anvendes i forbindelse med børnenes første kommunion og konfirmation.

Forslag nr. 17: Et Eukaristiens kompendium

De herfor ansvarlige afdelinger i Vatikanet og / eller bispekonferencerne burde overveje at indlede et projekt omfattende en kortfattet lærebog om Eukaristien, eller en vejledning til brug for præsterne, som på samme tid omfatter Eukaristiens elementer af liturgi, doktrin, katekese og fromhed, elementer som kan bidrage til at udvikle tro og eukaristisk fromhed.

Dette kompendium kunne fremlægge det bedste af kirkefædrenes lære, Den latinske Kirkes og Østkirkerne erfaring samt nogle bønner; det skulle også omfatte en egnet katekese vedrørende de eukaristiske bønners natur og struktur.

ANDEN DEL

GUDSFOLKETS DELTAGELSE I FEJRINGEN AF EUKARISTIEN

Forslag nr. 18: Den eukaristiske fejnings struktur

Ved de to festmåltider, Guds ords og Kristi legemes, modtager og tilbyder Kirken især i den hellige liturgiske handling de troende Livets brød. Som hele det eukaristiske mysterium er Guds ord kun tilgængeligt i tro. Det er derfor hensigtsmæssigt, at læsningerne forkyndes med omhu og om muligt af dertil udpegede lektorer.

I den eukaristiske fejring må ordets liturgi tillægges den rette vægt. Der er en indre forbindelse mellem Guds ord og Eukaristien. I Eukaristien giver Ordet, der blev kød, sig til os som åndelig føde. Troen kommer af at høre Guds ord.¹⁴

For at man bedre vil være i stand til at værdsætte, fejre og leve Eukaristien, er det nødvendigt med et dybtgående kendskab til de forkyndte hellige skrifter. "Uvidenhed om Skriften er uvidenhed om Kristus".¹⁵ Den troende må kunne få hjælp til at værdsætte Skriftens skatte i lektionariet,¹⁶ ved at

¹⁴ Rom 10,17: Troen kommer altså af det, der høres, og det, der høres, kommer i kraft af Kristi ord.

¹⁵ Sml. Andet Vatikankoncilts erklæring om Guds åbenbaring, "Dei Verbum", 25: Derfor er det nødvendigt for alle gejstlige, og først og fremmest for Kristi præster og andre, der som diakoner eller kateketer står for den officielle forkyndelse af Guds ord, at lade sig præge af skriften, ved stadig læsning og flittigt studium. For det må ikke ske, at nogen bliver "en tom forkynder af Guds ord for andre, fordi han ikke lytter til det i sit indre". Han skal jo forkynde det guddommelige ords overvældende rigdomme, især i den hellige liturgi, til de troende, som han har ansvar for. – Derfor opfordrer konciliet alle de troende og især medlemmer af ordenssamfundene, til ved hyppig læsning af de hellige skrifter at lære "det langt højere at kende: Kristus Jesus" (Fil. 3,8). "For uvidenhed om skrifterne er uvidenhed om Kristus." De skal derfor gerne gå til selve den hellige tekst, enten i den hellige liturgi, som er fuld af guddommelige ord, eller ved bibellæsning eller foredrag om emnet, endvidere også ved andre initiativer, som med godkendelse og under opsyn af Kirkens hyrder har fået en glædelig udbredelse i vor tid. Men lad dem også huske, at bønnen bør ledsage bibellæsningen, for at der kan finde en samtale sted mellem Gud og mennesket; for "Ham taler vi til, når vi beder, og Ham lytter vi til, når vi læser de guddommelige ord". – Det tilkommer biskopperne, "hos hvem den apostolske lære findes", at instruere de troende, som er dem betroede, i den rette brug af de guddommelige bøger, især Det nye Testamente og først og fremmest evangelierne. De gør dette ved at sørge for oversættelser af de hellige tekster forsynet med nødvendige og virkelig tilstrækkelige forklaringer. Således kan Kirkens børn trygt og med udbytte gøre sig bekendte med de hellige skrifter og lade sig fylde af deres ånd. – Desuden bør man publicere udgaver af bibelen til brug for ikke-kristne, som er tilpasset efter deres behov og forsynet med ønskelige kommentarer. Sjælesørgere og kristne i det hele taget skal med klogskab sørge for sådanne udgavers udbredelse.

¹⁶ Bogen med bibellæsninger til brug ved Ordets Gudstjeneste under messen

det bibelske apostolat udvikles, ved den drivkraft, der udgår fra grupper i menigheden, som ved studie og bøn over skrifterne forbereder søndagsmessen, ved en liturgisk praksis som eksempelvis stilhed på nærmere bestemte tider eller ved nogle få indledende ord, som letter forståelsen.

Yderligere må Guds folk oplæres ved en katekese, som er baseret på Guds ord. At elske, læse, studere, meditere og bede Guds ord ved bibelstudium og bøn i grupper, i familien og i mindre kirkelige fællesskaber er en værdifuld frugt af at praktisere "lectio divina".¹⁷

På grund af den indre forbindelse mellem ordets liturgi og den eukaristiske liturgi, må man – for at udtrykke det inkarnerede ords tilstedeværelse i de troendes forsamling¹⁸ - nære ærbødighed for og ære Guds ord;¹⁹ dette gælder især Evangelierne.

Der må findes en formulering for de troendes bøn, som er bedre forbundet med Guds ord og med forsamlingens og hele menneskehedens behov.

Forslag nr. 19: Prædikenen

Den bedste katekese over Eukaristien er Eukaristien selv, når den fejres på en god måde. Derfor opfordrer man de ordnede tjenere til at betragte fejringen som deres væsentligste pligt. I særdeleshed må de forberede deres prædiken med omhu, idet de tager deres udgangspunkt i et grundigt kendskab til Den hellige Skrift.

Prædikenen bør skabe en dybere sammenhæng mellem Guds ord, som det forkyndes ved fejringen, selve den sakramentale fejring²⁰ og menighedens liv; på den måde bliver Guds ord Kirkens grundlag og liv,²¹ og ved bøn bliver det til åndelig næring i hverdagen.

En prædiken, som er baseret på Kirkefædrene er sand mystagogi, hvilket vil sige sand indføring i de mysterier, man fejrer og lever.

Med baggrund i lektionariets treårige cyklus er det også blevet foreslået, at man benytter sig af tematiske prædikener, som i løbet af det liturgiske år kunne beskæftige sig med de store emner i den kristne tro, eksempelvis troen selv, Fader Vor, messens dele, de ti bud samt andre lignende emner.

Disse tematiske prædikener skulle svare til, hvad der igen officielt er foreslået af Kirkens læreem-bede med de fire "søjler" i Den katolske Kirkes Katekismus og det nyligt udsendte hertil svarende kompendium. Med dette formål er det blevet foreslået at udarbejde et pastoralt materiale, som er

¹⁷ Latin: "guddommelig læsning". Begrebet dækker from, meditativ bibellæsning

¹⁸ Sml. *Instrumentum Laboris*, 46.

¹⁹ Sml. *Dei Verbum*, 21: Kirken har altid æret de guddommelige skrifter på samme måde som Herrens legeme, idet den, først og fremmest i den hellige liturgi, uafsladeligt modtager livets brød og rækker det til de troende fra det ene bord dækket med Guds ord og Kristi legeme. Kirken har altid betragtet og betragter stadig skrifterne sammen med den hellige Tradition som den øverste norm for sin tro. De er jo inspireret af Gud og én gang for alle nedskrevet, og meddeler derfor Guds ord uforanderligt, og lader Helligåndens røst lyde gennem profeternes og apostlenes ord. Derfor bør al kirkelig forkyndelse, ja hele den kristne religion, næres af og underkaste sig Den hellige Skrift. For i de hellige bøger kommer Faderen, som er i himlen, kærligt sine børn i møde og taler med dem. Så stor er kraften og magten i Guds ord, at de for Kirken er en støtte og en styrke, for Kirkens børn en troens kraft, sjælens føde og en ren og varig kilde til det åndelige liv. Derfor gælder følgende ord i særlig høj grad Den hellige Skrift: "Guds ord er levende og virksomt" (Hebr. 4,12) og "formår at opbygge og at give arven til alle de hellige" (Ap.G. 20, 32; jf. 1.Tess. 2,13).

²⁰ Sml. Andet Vatikanconcils erklæring "Sacrosanctum Concilium" om liturgien, 52: Homilien (prædiken over evangeliet) anbefales varmt, da den er en del af selve liturgien. I den forklares jo i løbet af det liturgiske år ud fra den hellige tekst troens mysterium og de kristne leveregler. Derfor må den ikke udelades i messer, der fejres med folkets deltagelse på søndage og påbudte festdage, undtagen af tungtvejende grunde.

²¹ *Dei Verbum*, 21 (se ovenfor)

baseret på det treårige lektionarium, og som forbinder forkyndelsen af skrifterne med troens læresætninger, der jo er udsprunget af samme.

Forslag nr. 20: Ofringen af frugterne af menneskets arbejde

Brødet og vinen, frugter af jorden og menneskets arbejde, der anbringes på alteret som udtryk for ofringen af hele den menneskelige families liv, indebærer at hele skabelsen antages af Kristus, vor Forløser, at blive omformet ved hans altomfattende kærlighed for at blive båret frem for Faderen. Det bør stedse understreges, at mænds og kvinders arbejdes værdighed er intimt forbundet med Kristi, Vor Herres, forløsende offer.

Forslag nr. 21: Akklamationerne i den eukaristiske bøn

Den eukaristiske bøn kunne beriges med akklamationer, ikke kun efter indvielsesordene, men også andre steder, sådan som det er bestemt i de eukaristiske bønner ved messer med børn, noget som allerede foregår i adskillige lande.

*Forslag nr. 22: Epiklesis*²²

Eftersom "lex orandi" er udtryk for "lex credendi",²³ er det vigtigt at man lever og uddyber troen på Eukaristien med bøn, sådan som Kirken altid har gjort det med den eukaristiske bøn.

I særdeleshed styrkes den eukaristiske spiritualitet ved erkendelsen af, hvor betydningsfuldt det er, at det er Helligånden, som forvandler oblaterne, og som udvirker at hele menigheden i stadig større grad omdannes til Kristi legeme. Det er synodens håb, at forbindelsen mellem Helligåndens påkaldelse og udtalelsen af indstiftelsesordene blev tydeligere fremhævet. På denne måde ville det stå mere klart, at den troendes hele liv ved Helligånden og ved Kristi offer er et åndeligt offer, som er Faderen velbehagelig.

I denne sammenhæng anfører synoden, at der er behov for en tydeliggørelse af de forskellige karakterer af den årsagssammenhæng, som udtrykkes ved formlen: "Kirken skaber Eukaristien, og Eukaristien skaber Kirken".

Forslag nr. 23: Fredshilsenen

Fredshilsenen i den hellige messe er et udtryksfuldt tegn af stor værdi og stor dybde.²⁴ I nogle tilfælde antager den imidlertid en dimension, som kan være problematisk, især hvis den overdrives eller tilmed giver anledning til uro lige før modtagelsen af kommunionen.

Måske burde man overveje, om fredshilsenen kunne finde sted på et andet tidspunkt under messen,

²² Påkaldelse af Helligånden i forbindelse med messens liturgi

²³ Latin, egl. "loven for bønnen, loven for troen" - dvs. som man beder, så tror man - og omvendt

²⁴ Sml. Joh 14,27: Fred efterlader jeg jer, min fred giver jeg jer; jeg giver jer ikke, som verden giver. Jeres hjerte må ikke forfærdes og ikke være modløst!

ved at man indretter sig efter tidligere tiders ærværdige skikke.

Forslag nr. 24: "Ite missa est"

For at tydeliggøre den nære relation mellem Eukaristi og udsendelse, et centralt emne i denne synode, foreslås det, at man forsøger at finde frem til nye formuleringer i forbindelse med udsendelsen (højtidelige velsignelser, bønner over folket eller lignende), som kan understrege den mission i verden, som de troende, der har deltaget i Eukaristien, står overfor.

"ARS CELEBRANDI"²⁵

Forslag nr. 25: Ceremoniens værdighed

Alle deltagere i Eukaristien er kaldede til at tage del i fejringen i vished om at være Guds folk, et kongeligt præsteskab, et helligt folk.²⁶ I fejringen af Eukaristien kommer hvert eneste menneskes eget særlige kald til udtryk. De af deltagerne, som har modtaget en vielse udøver deres tjeneste i overensstemmelse med deres rang af biskop, præst eller diakon. I særdeleshed fortjener diakonerne, lektorerne og ministranterne større opmærksomhed.

Først og fremmest må biskopperne som de, der leder liturgien, fremme en værdig fejring af sakramenterne i deres eget bispedømme, korrigere misligholdelser og føre domkirken i deres bispedømme frem som et godt eksempel.

Synoden vil igen gøre opmærksom på, at den sætter stor pris på den omhu, med hvilken præsterne fejrer liturgien på en værdig måde, "attente ac devote",²⁷ hvilket er til stor gavn for Guds folk. På denne måde understreges troens, hellighedens, offeråndens og den personlige bønns betydning i fejringen af Eukaristien. Alt for megen udefra kommende indgriben bør undgås, da det kan føre til manipulering af den hellige messe - som når man for eksempel erstatter liturgiske tekster med tekster, der er fremmede for liturgien - eller når fejringen gives en bibetydning, som ikke er liturgisk.

En sand liturgisk handling udtrykker det eukaristiske mysteriums karakter af hellighed.

Dette bør afspejles i den celebrerende præsts ord og handlinger, mens han – med de troende eller for dem - går i forbøn hos Gud Fader.

Som alle andre kunstneriske udtryksformer må sangen også være i dyb overensstemmelse med liturgien, således at den bidrager til liturgiens formål, hvilket vil sige, at den skal udtrykke tro, bøn, undren og kærlighed til Jesus, som er til stede i Eukaristien.

Værdien, betydningen og nødvendigheden, af at man overholder de liturgiske normer, må understreges. Fejringen af Eukaristien må respektere soberhed og trofasthed overfor den ritus, Kirken

²⁵ Latin, "måden at fejre messen på"

²⁶ Sml. 1 Pet 2,4-5.9: Kom til ham, den levende sten, som blev vraget af mennesker, men er udsøgt og kostbar for Gud, og lad jer selv som levende sten bygges op til et åndeligt hus, til et helligt præsteskab, der bringer åndelige ofre, som takket være Jesus Kristus er kærkomne for Gud. ... Men I er en udvalgt slægt, et kongeligt præsteskab, et helligt folk, et ejendomsfolk, for at I skal forkynde hans guddomsagt, han som kaldte jer ud af mørket til sit underfulde lys.

²⁷ Latin: "opmærksomt og fromt"

ønsker, så man opretholder sansen for det hellige, der vil bidrage til at gøre mødet med Gud levende, og som også på fornuftig vis vil befordre dette møde; der tænkes her på rituallets samlede indtryk af harmoni, de liturgiske klæder, udsmykninger og selve det sted, man fejrer liturgien. Det er vigtigt, at præsterne - og de, som i øvrigt er ansvarlige for den pastorale omhu i liturgien - gør de benyttede liturgiske bøger (missalet og lektionariet) samt det tilhørende regulativ kendt.

For at orientere de troende om det mysterium, som fejres, er det nødvendigt med en forudgående katekese, som med ægte fromhed kan fremme disses aktive deltagelse. Præsterne må være behjælpelige med, at de troende opnår en sådan fuld deltagelse dels ved den højtidelige forkyndelse af teksternes, og dels ved at de på de rette tidspunkter opfordrer til stilhed, til indtagelse af bestemte stillinger eller attituder.

Forslag nr. 26: Kulturel tilpasning og Eukaristiens fejring

For at opnå at de troende mere aktivt deltager i Eukaristien, bakker denne synode op om igangværende bestræbelser på at opnå en højere grad af kulturel tilpasning af den eukaristiske fejring. Synoden henviser således til de tilpasningsmuligheder, som blev tilbudt dels med Den romerske Missales Almindelige Vejledning, dels med de kriterier der er opstillet i den fjerde vejledning fra Kongregationen for Gudstjeneste og Sakramenter, og som beskæftiger sig med den adækvate applikation af de konciliære konstitutioner fra 1994 vedrørende liturgien, og dels endelig de retningslinjer, der er indeholdt i de postsynodale formaninger "Ecclesia in Africa", "Ecclesia in Asia", "Ecclesia in Oceania" og "Ecclesia in America". Med dette mål for øje må bispekonferencerne - ved at fremelske en passende balance mellem kriterier og allerede fastlagte direktiver med senere tilpasninger - påtage sig det fulde ansvar for det voksende antal forsøg på kulturel tilpasning.

Forslag nr. 27: Kunst og Eukaristiens fejring

Historisk set er funktionen af den såkaldte hellige kunst - i dens forskellige udtryk og begyndende med arkitekturen - af stor betydning ved fejringen af den hellige messe og ved den eukaristiske tilbedelse. En sådan formidling i forståelige og konkrete former af den åndelige dimension i Kirkens ceremonier, oplyser sindet, rører hjertet og former viljen. Ydermere kan studiet af den liturgiske arkitekturs historie og af hellig kunst i al almindelighed af lægfolk, præstestuderende og først og fremmest præster bane vejen for teologiske overvejelser, berige katekesen og vække smagen for symbolsk sprog, som letter tilegnelsen af sakramental spiritualitet.

Endelig kan et dybere kendskab til de former, som hellig kunst gennem århundrederne har frembragt, hjælpe dem, som er kaldet til at samarbejde med arkitekter og kunstnere om en passende udformning, så frembringelserne kan tjene det eukaristiske liv og de aktuelle menigheder - både hvad angår selve fejringen og den rent visuelle fremstilling.

I tilfælde af at der er uoverensstemmelse mellem de kunstneriske og de liturgiske hensyn, må der i overensstemmelse med den af Kirken godkendte reform først og fremmest tages hensyn til fejringens liturgiske krav.

Forslag nr. 28: Tabernaklet og dets placering

I overensstemmelse med Den almindelige Vejledning til Det romerske Missale²⁸ minder synoden om, at tabernaklet til opbevaring af sakramentet bør have en fornem, betydningsfuld, meget synlig og egnet placering i kirken, både i rent kunstnerisk henseende og således at det egner sig til tilbedelse. Hvad alt dette angår, bør man søge råd hos biskoppen.

Forslag nr. 29: Eukaristien og kommunikationsmidlerne

Kommunikationsmidlerne – indbefattet Internettet – tilbyder en god service til dem, som for eksempel af helbredsgrunde eller på grund af alder ikke er i stand til at deltage i messen. Yderligere kan man på denne måde også nå ud til de døbtte, som er faldet fra, ja endog til ikke-troende. Benyttes kommunikationsmidlerne, er det vigtigt at messen fejres i værdige, egnede og velforberedte omgivelser. Det må erindres, at under normale omstændigheder er det nødvendigt at være rent fysisk tilstede under Eukaristiens fejring, hvis man skal opfylde sine forpligtelser; med andre ord er det ikke tilstrækkeligt at følge ceremonien ved hjælp af kommunikationsmidlerne. Billedsproget er blot en beskrivelse - ikke virkeligheden selv.

Liturgien må være præget af guds frygt og må indbyde til bøn, eftersom det er påskens mysterium, man fejrer. Kirkens liturgiske normer må altid overholdes, de hellige tegn må tillægges den rette værdi, og man må være opmærksom på stedets, de anvendte genstandes og de liturgiske klæders kunstneriske udtryk. Det er nødvendigt, at man sikrer sig, at sang og musik svarer til det mysterium, man fejrer, og til den liturgiske tid.

"ACTUOSA PARTICIPIO"²⁹

*Forslag nr. 30: "Dies Domini"*³⁰

Som en frugt af det eukaristiske år anbefaler synoden kraftigt, at man i hele Kirken gør sig anstrengelser for at værdsætte og leve "Dies Domini". Det er nødvendigt, at man på ny i de enkelte af bispedømmernes sogne og i de enkelte menigheder stadfæster den centrale betydning af søndagen og søndagens eukaristiske fejring.³¹ Søndagen er i sandhed den dag, på hvilken vi sammen fejrer den opstandne Kristus, en hellig dag, en dag viet til Skaberen, en dag til hvile og uden arbejde. Søndagens eukaristiske fejring rummer en menneskeliggørende nåde for den enkelte og for familien, eftersom mødet med den opstandne styrker den kristne identitet. Derfor er pligten til at deltage trefoldig, den gælder nemlig overfor Gud, overfor én selv og overfor fællesskabet.

²⁸ Sml. nr. 314: Alterets Sakramente skal opbevares i et tabernakel på et ærefuldt, fremtrædende, synligt og værdigt udsmykket sted i kirken, som er velegnet til bøn; man skal her tage hensyn til den enkelte kirkes udformning og til godkendt lokal skik.

²⁹ Latin: "aktiv deltagelse"

³⁰ Latin: Herrens dag, dvs. søndag

³¹ Sml. "Sacrosanctum Concilium", 42: Fordi biskoppen ikke altid og overalt kan føre forsædet for hele folket i egen person, må han nødvendigvis danne forsamlinger af troende, blandt hvilke sognemenighederne indtager en fremtrædende plads, der på de enkelte steder er ledet af en hyrde på biskoppens vegne. For de repræsenterer på en måde den synlige Kirke, som den eksisterer hele jorden over. – Derfor skal både gejstligheden og de troende tilskyndes til at holde sig sognets liturgiske liv og dets relation til biskoppen for øje og vise det i praksis, og der skal arbejdes hen imod en større sans for sognefællesskabet, som især viser sig ved den fælles fejring af søndagsmessen.

De troende bør bringes til at betragte den allerførste menighed og de første århundreders generationer af kristne som forbilleder. Ved katekese og prædiken bør den kristne finde mulighed for at meditere på "Dies Christi", dagen for Vor Herres opstandelse, forløsningens fest, en dag som er givet os, for at vi kan glæde os over Gudsrigets goder og over mødet med den levende, som er til stede blandt os.

Det er derfor vort håb, at Herrens dag også vil blive de kristnes dag; en dag som af hele samfundet vil blive respekteret som en dag med hvile og uden arbejde. Forskellige ydre manifestationer, der er kendetegnende for det kristne samfund, bør arrangeres i forbindelse med den eukaristiske fejring; som for eksempel sammenkomster med vennerne, oplæring i troen af børn, unge og voksne, pilgrimsvandringer, forskelligt næstekærlighedsarbejde og mulighed for bøn.

Skønt lørdag eftermiddag allerede regnes for en del af søndagen (den første vesper), og det er muligt at opfylde søndagspligten med en messe på denne dag, så bør man huske, at det er søndagen, som skal helliggøres, således at denne dag ikke bare bliver et "tomrum uden Gud".

Forslag nr. 31: Guds ord i den kristne bøn

Den eukaristiske fejring er Kirkens allermest betydningsfulde fest, men fejringen af Guds ord er også af stor betydning for en menigheds åndelige liv.

Sådanne fejring giver menigheden mulighed for at befordre sine overvejelser af Guds ord. Man kan også benytte sig af andre måder at nærme sig Guds ord på, som har vist sig at være af værdi i forbindelse med bestræbelser af kateketisk og pastoral art. Der tænkes her på samtaler, stilhed eller kreative initiativer som musik og bevægelse.

Herudover kan man anbefale menighederne de former for tidebøn, som traditionen har stadfæstet; det gælder især laudes, vesper og komplet samt afholdelse af vågenætter. Indføring i Davids salmerne og læsning af officiet kan for den enkelte føre til en dybere erfaring af mødet med Kristus, og af hvad frelsen betyder for os; dette kan igen øge vor forståelse af det eukaristiske mysterium.

Det vil være af afgørende betydning, at den som leder sådanne ceremonier ikke alene har en god teologisk oplæring, men også - på baggrund af en personlig åndelig erfaring - evner at drage mennesker nærmere til kernen i Guds ord.

Forslag nr. 32: Fejring af Eukaristien i mindre grupper

Fejring af den hellige messe i mindre grupper bør resultere i en mere bevidst, aktiv og frugtbar deltagelse i Eukaristien. Følgende kriterier er foreslået:

- mindre grupper bør tjene til at samle menigheden, ikke splitte den;
- mindre grupper bør efterkomme forskellige behov hos de troendes, således at hele menighedens deltagelse befordres;
- mindre grupper bør være underkastet klare og præcise retningslinjer;
- mindre grupper bør erindre sig, at familiens enhed så vidt muligt bør bevares.

Forslag nr. 33: Præsten og de liturgiske tjenere

Der bør redegøres bedre for såvel præstens som de andre liturgiske medhjælperes tjeneste.

Den, som egentlig handler i liturgien, er den opstandne og ved Helligånden herliggjorte Kristus. Kristus inddrager imidlertid Kirken i sin handling og sit engagement. Præsten er uden sammenligning den, som præsiderer ved hele den eukaristiske fejring, fra indledningens velkomsthilsen til den afsluttende velsignelse. Dette skyldes, at han – i kraft af sin ordination – i den eukaristiske fejring repræsenterer Jesus Kristus, Kirkens hoved og med rette også Kirken selv.

Diakonen, som oplærer de troende i at høre Guds ord, kan i lovprisning og i bøn indprente menigheden kærlighed til Eukaristien.

Lægfolk har altid medvirket i liturgien og især i Eukaristiens fejring. Med Det andet Vatikankoncil³² og den efterfølgende liturgiske reform er dette senere blevet udbygget.³³

³² Sml. koncilserklæringen *Apostolicam Actuositatem* om lægfolkets apostolat, 24: Det er hierarkiets opgave at fremme lægfolkets apostolat, give retningslinjer og yde åndelig hjælp, tilrettelægge udøvelsen af dette apostolat til Kirkens fælles bedste og våge over, at læren og disciplinen bevares. – Lægfolkets apostolat tillader forskellige relationer til hierarkiet, alt efter dette apostolats former og mål. – Der findes nemlig i Kirken en stor del apostolisk arbejde, som begyndes efter lægfolks frie beslutninger og styres med deres sunde dømmekraft. Under visse forhold kan Kirkens sendelse bedre opfyldes ved arbejde af denne art, og det roses og anbefales derfor ikke sjældent af hierarkiet. Intet arbejde må dog kalde sig katolsk, hvis ikke det gøres i enighed med den retmæssige kirkelige autoritet. – Visse former for lægfolkets apostolat anerkendes udtrykkeligt af hierarkiet, om end på forskellige måder. – Derudover kan den kirkelige øvrighed, i overensstemmelse med kravene til Kirkens fælles bedste, blandt de apostoliske organisationer, som umiddelbart sigter mod et bestemt åndeligt mål, udvælge nogle og på særlig måde fremme dem. Herved påtager øvrigheden sig også et særligt ansvar for disse organisationer. Hierarkiet organiserer apostolatet på forskellig måde efter forholdene, og sammenknytter således en bestemt form for apostolat nærmere med dets egen apostoliske opgave. Dette sker dog under hensyntagen til begges særegne natur og forskellighed, uden derfor at fjerne lægfolkets nødvendige mulighed for at handle på eget initiativ. Denne handling fra hierarkiets side kaldes i forskellige kirkelige dokumenter et mandat. – Endelig pålægger hierarkiet lægfolk visse opgaver, som er nærmere knyttet til hyrdernes hverv, f.eks. inden for katekesen, under visse liturgiske handlinger og i sjælesorgen. I kraft af denne sendelse står lægfolket i udøvelsen af disse opgaver helt under den overordnede kirkelige ledelse. – Når det gælder initiativer eller institutioner på det verdslige plan, er det det kirkelige hierarkis opgave at fremsætte og give en autentisk tolkning af de moralske principper, som gælder på dette område. Hierarkiet har også ret til efter grundig overvejelse og hjælp fra sagkyndige at bedømme verdslige indretningers overensstemmelse med de moralske principper og fastlægge, hvad der må kræves af dem for at bevare og fremme de overnaturlige værdier.

³³ Sml. Den almindelige Vejledning til Den romerske Missale, offentliggjort den 25. januar 2004, nr. 103-107 (af hensyn til sammenhængen er nr. 100 – 102 tillige medtaget i det følgende):

100. Er der ingen akolyt til stede, kan lægministranter få beføjelse til at tjene ved alteret og gå præsten og diakonen til hånde; de bærer korset, lysene, røgelseskarret, brødet, vinen og vandet og kan desuden gives beføjelse til at uddele kommunionen som ekstraordinære altertjenere.

101. Er der ingen lektor til stede, kan man give andre lægfolk beføjelse til at læse teksterne fra den Hellige Skrift; det er nødvendigt, at de, som udfører denne tjeneste, virkelig er egnede og vel forberedte, for at de troende ved at lytte til Guds ord skal få en inderlig og levende kærlighed til den Hellige Skrift.

102. Det påhviler forsangeren at synge vekselsangen eller en anden hymne mellem læsningerne. For at kunne udføre sin opgave på rigtig måde må han have lært stemme

103. Sangkoret (*schola cantorum*) udøver sin liturgiske tjeneste blandt de troende ved at sørge for at udføre sine egne opgaver i overensstemmelse med de forskellige typer af sang og ved at opmuntre de troende til aktivt at synge med. Det, som her siges om sangkoret, gælder med de nødvendige forbehold også for andre, som har musikalske opgaver, især organisten.

104. Der bør være en forsanger eller korleder til at dirigere og støtte menighedens sang. Navnlig påhviler det forsangeren - når der ikke er noget kor - at lede sangene, så at menigheden aktivt kan udføre sin opgave.

105. En liturgisk opgave udfører desuden: a) Sakristanen, som omhyggeligt skal lægge de liturgiske bøger, paramenterne og andet, som er nødvendigt til fejringen af messen, parat; b) Kommentatoren, som, om det findes passende, kort giver de troende forklaringer og anvisninger, så at de får en indførelse i messen og bedre forudsætning for at forstå denne. Kommentatorens anvisninger bør være vel forberedte og nøgterne. Under varetagelsen af sin opgave står kommentatoren på et egnet sted vendt mod de troende, men ikke på amboen. c) Kollektindsamlere.

I disse tjenester afspejles Kirkens enhed under en mangfoldighed af former, og ligeledes udtrykkes repræsentativt de troendes "actuosa participatio". Disse tjenester bør indføres i overensstemmelse med de til den enkelte tjeneste knyttede mandater og i overensstemmelse med de reelle behov i den menighed, som fejrer den hellige messe.

De lægfolk, man har pålagt disse liturgiske tjenester, bør udvælges med omhu, være velforberedte og må bistås med permanent oplæring. Deres udvælgelse bør være af tidsbegrænset karakter. Personerne bør være kendte i menigheden og bør af menigheden modtage taknemmelig anerkendelse for deres tjeneste. De liturgiske normer og regler tjener til at give en klar orientering om frelsens betydning, om fællesskabet og Kirkens enhed.

Forslag nr. 34: Ærefrygt overfor den hellige Eukaristi

Foran den konsekreerede hostie bør man bøje knæ eller – afhængig af den enkelte kultur – på anden give udtryk for tilbedelse. Den betydningsfulde knæbøjning anbefales på vigtige steder i den eukaristiske bøn, for at udtrykke følelsen af tilbedelse og lovprisning af Vor Herre, som er til stede i Eukaristien. Yderligere bør man fremme taksigelsen efter kommunionen, hvilket også omfatter en tid i stilhed.

Forslag nr. 35: Modtagelsen af den hellige kommunion

I vort pluralistiske og multikulturelle samfund er det på sin plads, at betydningen af den hellige kommunion forklares også for dem, som ikke er døbt og for andre personer, som tilhører ikke-katolske kirker og fællesskaber, og som er til stede ved den hellige messe i forbindelse med eksempelvis dåb, konfirmation, førstekommunion, bryllup eller begravelse.

I mange hovedstæder og andre byer, som er beriget med kirkekunst, overværer besøgende af andre religioner og trossamfund og ikke-troende ofte Eukaristien.

Man bør taktfuldt, men klart forklare disse mennesker, at den omstændighed, at de ikke kan gå til kommunion, ikke er ensbetydende med, at man ikke respekterer dem. Også katolske troende, som permanent eller i perioder ikke opfylder de nødvendige betingelser, må være opmærksomme på, at deltagelse i fejringen af den hellige messe – selv uden at man personligt deltager i den sakramentale kommunion – fortsat har mening og betydning. Ingen bør være bange for, at det vil efterlade et negativt indtryk, hvis man ikke går til kommunion.

I visse situationer anbefales det, at man i stedet for den hellige messe fejrer Guds ord.

Åndelige vejledere må være optaget af – og ikke kun ved den hellige messe – at bringe det størst mulige antal mennesker til Kristus, som kalder alle til sig, for at de kan have evigt liv.

d) Ordensmarskallen, som tager mod de troende ved indgangsdøren, anviser dem rigtig plads og holder orden under processioner.

106. Det er hensigtsmæssigt, at der især i domkirker og større kirker findes en kompetent medhjælper eller ceremonimester, som skal sørge for, at de liturgiske handlinger afvikles på rette vis, og at den medvirkende gejstlighed og det troende lægfolk optræder med værdighed, i god orden og med andagt.

107. Liturgiske opgaver, som ikke er forbeholdt præst eller diakon, og som er omhandlet ovenfor (nr. 100-106), kan med en liturgisk velsignelse eller midlertidig bemyndigelse også betros egnede lægfolk, valgt af sognepræsten eller kirkens rektor. Med hensyn til den opgave at betjene præsten ved alteret skal de forskrifter overholdes, som biskoppen giver for sit stift.

Forslag nr. 36: Brugen af latin i fejringen af liturgien

For bedre at udtrykke Kirkens enhed og universalitet i forbindelse med fejringen af Eukaristien ved internationale sammenkomster, som bliver mere og mere hyppige i dag, anbefales det:

- at messen fejres på latin (bortset fra læsninger, prædiken og de troendes forbønner). Det samme gælder Kirkens traditionelle bønner, ligesom man evt. kan benytte sig af gregoriansk sang;
- at man ikke ser bort fra den mulighed, at de troende selv på denne måde kan lære noget.

*Forslag nr. 37: Større koncelebrationer*³⁴

Synodefædrene erkender koncelebrationernes store værdi, især i de tilfælde, hvor biskoppen præsiderer sammen med sine præster, diakoner og troende. I de tilfælde, hvor antallet af deltagere i koncelebreringen er meget højt, må man imidlertid spørge sig til råds i de kompetente organer for at finde frem til en optimal praksis.

TREDJE DEL

MISSIONEN FOR DET VED EUKARISTIEN NÆREDE GUDS FOLK

Forslag nr. 38: Taknemmelighed overfor præster, diakoner og andre tjenere og medarbejdere ved liturgien

Synodeforsamlingen udtrykker sin inderlige taknemmelighed, sin værdsættelse og sit ønske om at opmuntre præsterne, især "fidei donum" præster og tjenere ved Eukaristien, som med stor kompetence og overvældende hengivenhed beriger menigheden ved forkyndelsen af Guds ord og ved udelingen af Livets Brød.

Det anbefales kraftigt, at præsterne dagligt fejrer den hellig messe, også selvom ingen troende deltager.

Synoden takker også de permanente diakoner, som samarbejder med præsterne i evangeliseringsarbejdet ved at forkynde Guds ord og ved at uddele den hellige kommunion. Denne tjeneste kunne passende fremmes i overensstemmelse med koncilets tilkendegivelser. Ligeledes er det vigtigt at takke de udpegede tjenere, de viede mænd og kvinder, de ekstraordinære tjenere ved den hellige kommunion, kateketerne og de andre medarbejdere, som hjælper med at forberede og fejre Eukaristien, og som uddeler den med værdighed; men især må vi takke de ledere som udbreder Guds budskab samt de lægfolk, som står for uddelingen af kommunion i de tilfælde, hvor der ikke er en præst til rådighed.

Synodefædrene sætter i høj grad pris på det vidnesbyrd, som aflægges af de troende kristne, der

³⁴ Ved en koncelebration er flere præster fælles om at forestå fejringen af messen

hyppigt deltager i den eukaristiske fejring; det gælder især dem, som må slås med betragtelige vanskeligheder på grund af alder eller afstand.

Forslag nr. 39: Eukaristisk spiritualitet og det daglige liv

Den troende kristne har behov for at opnå større forståelse af forholdet mellem Eukaristien og det daglige liv. Eukaristisk spiritualitet består ikke udelukkende i, at man tager del i messen og i tilbedelsen af det allerhelligste sakramente. Det omfatter det hele liv.

Først og fremmest opmuntrer vi den troende lægmand til at fortsætte sin stræben efter at lade Eukaristien få mere plads i sit liv og til at fornemme sulten efter Gud. Vi opfordrer lægteologer til at give udtryk for deres erfaringer med at leve det daglige liv i den eukaristiske ånd. Vi opmuntrer især familier til at lade sig inspirere af og til at leve af Eukaristien. På denne måde vil de gennem deres livs vidnesbyrd medvirke til omformningen af deres sociale miljø og udøve deres dåbskald, som forudbestemmer dem til at bringe det glade budskab til deres medmennesker.

Et lysende vidnesbyrd aflægges i denne sammenhæng af de viede mænd og kvinder, som i den eukaristiske fejring og i deres tilbedelse finder styrken til radikalt at efterfølge Kristus i lydighed, kyskhed og fattigdom. Her finder de viede kilden til kontemplation, og til forståelse af deres apostoliske og missionerende virke, den ultimative mening med deres eget engagement i de fattige og marginaliseredes sag og pantet på Guds Riges virkelighed.

Forslag nr. 40: Eukaristien og personer, som er skilte og gengifte

På linje med talrige erklæringer fra Kirkens læreembede og på linje med mange ærværdige fædres udsagn bekræfter synodens fædre betydningen af præstens holdning og handlemåde, når det gælder troende som er skilt og gengifte.

I overensstemmelse med Den katolske Kirkes tradition kan disse troende ikke få adgang til den hellige kommunion, idet de objektivt set vil stå i et modsætningsforhold til Vor Herres ord, han som tilføjede ægteskabet dets oprindelige værdi af uopløselighed,³⁵ hvilket bevidnedes ved hans hengivelse på korset og er blevet meddelt de døbte ved sakramentets nåde.

Skilte, som er gengifte, er imidlertid en del af Kirken, som også tager imod dem, og tager sig af dem med en særlig omhu, således at de kan finde frem til en særlig måde at leve deres kristne liv på. Dette indebærer blandt andet, at de deltager i den hellige messe – også selvom de ikke modtager den hellige kommunion – lytter til Guds ord, deltager i eukaristisk tilbedelse, beder, tager del i menighedens liv, opretholder et fortroligt forhold til en præst eller åndelig vejleder og hengiver sig til et liv i næstekærlighed, med bodsudøvelse og forpligtende tilsagn om at oplære deres børn.

Dersom en annullering af ægteskabet ikke bliver anerkendt i det efterfølgende forløb, og dersom der findes objektive forhold, som i realiteten bevirker, at samlivet ikke kan genoptages, så opmuntrer Kirken dem til at forpligte sig til at leve i et forhold, der er afstemt efter de i Guds lov fastsatte krav, og opretholde et trofast og solidarisk venskab. På den måde vil det igen – takket være den varsom-

³⁵ Sml. Den katolske Kirkes Katekismus, KKK 1640: Det *ægteskabelige bånd* er altså etableret af Gud selv, således at det ægteskab, der er indgået og fuldbyrdet mellem døbte, aldrig kan opløses. Dette bånd, som følger af ægtefællernes frie menneskelige handling og af ægteskabets fuldbyrdelse, er nu en uigenkaldelig realitet og oprindelse til en pagt, der er garanteret af Guds troskab. Det er ikke i Kirkens magt at udtale sig imod denne ordning, som den guddommelige visdom har oprettet.

hed og omhu, som gennemprøvet kirkelig praksis kan tilvejebringe - blive muligt for dem at nærme sig det eukaristiske måltid. Imidlertid bør et sådant forhold ikke velsignes, da dette vil kunne skabe forvirring blandt de troende omkring ægteskabets værdi.

Samtidigt håber synoden, at alle tænkelige anstrengelser vil blive gjort for at sikre den pastorale karakter af den kirkelige domstol og dennes korrekte og taktfulde behandling af årsagerne til, at et ægteskab eventuelt bliver annulleret.³⁶ Det er ligeledes synodens håb, at dette kan ske, ved at man både i sidste ende styrker de betydningsfulde elementer, der ligger i ægteskabets værdi som sådan, og ved at man på samme tid tager hensyn til de problemer, der har deres rod i de dybtgående antropologiske forandringer i vor tid, som bevirker, at selv de troende er i fare for at blive tilpasset, især hvis de ikke har gennemgået en solid kristen oplæring.

Synoden er imidlertid af den overbevisning, at man må ofre megen omhu på undervisningen af forlovede par og på forudgående indhentet forsikring om, at de unge mennesker reelt deler de overbevisninger og forpligtelser, som der ikke kan gives køb på, hvis ægteskabets sakramente skal være gyldigt. Synoden opfordrer biskopper og sognepræster til at have mod til at foretage en oprigtigt at vurdering for at undgå, at følelsesmæssige indskydelser og overfladiske årsager bringer forlovede par i en situation, hvor de påtager sig et stort ansvar overfor hinanden, Kirken og det omgivende samfund, som de senere ikke vil være i stand til at leve op til.

Forslag nr. 41: Ikke-katolske troendes adgang til kommunion.

Med baggrund i alle kristnes fællesskab, som – om end endnu ikke ganske fuldkomment - allerede er virksomt i kraft af den ene dåb, opleves adskiltheden ved Herrens bord med rette meget smertefuld. Både blandt medlemmer af den katolske Kirke og blandt vore ikke-katolske brødre og søstre fremkommer der i konsekvens heraf ofte indtrængende anmodninger om, at eukaristisk fællesskab mellem katolske kristne og andre kristne gøres mulig. Det må gøres klart at Eukaristien ikke alene er tegn på vort personlige fællesskab med Jesus Kristus, men først og fremmest på Kirkens fulde fællesskab.

Derfor beder vi ikke-katolske kristne om at forstå og respektere den kendsgerning, at for os er eukaristisk fællesskab og kirkeligt fællesskab – i overensstemmelse med bibelsk baseret tradition – nært forbundne. Derfor er eukaristisk fællesskab med ikke-katolske kristne i almindelighed ikke muligt. Endnu mere umuligt vil det være at gennemføre en økumenisk koncelebrering. Ligeledes bør det – i betragtning af det enkelte menneskes personlige frelse – gøres klart, at ikke-katolske kristnes adgang til Eukaristien, til bodens sakramente og til de syges salvelse i særlige, individuelle situationer er mulig og endog må anbefales, under forudsætning af at en række nærmere angivne retningslinjer er overholdt.³⁷

Synoden insisterer på, at de normer, der er udtrykt i Den katolske Kirkes Katekismus og dens kompendium, bliver overholdt.³⁸

³⁶ Sml. *Dignitas Connubii* (latin: "ægteskabets værdighed"). Titel på en vejledning om behandling af annullationssager, der er udgivet i 2005 af Det pavelige Råd for kanoniske Tekster, og som de kirkelige domstole skal følge.

³⁷ Jævnfør herved en række kirkelige dokumenter, som er medtaget i denne oversættelse som et bilag; enkelte af teksterne er på engelsk.

³⁸ Den katolske Kirkes Katekismus, KKK 1398-1401: Eukaristien og de kristnes enhed. Stillet over for dette mysteriums storhed udbryder Skt. Augustin: "O fromhedens Sakramente! O enhedens tegn! O kærlighedens bånd!" Så meget mere smerteligt føles de splittelser af Kirken, der bryder den fælles deltagelse i Herrens bord; så meget mere indtrængende bliver bønnerne til Herren om, at de dage må komme tilbage, da enheden er komplet mellem alle, der tror på Ham.

EUKARISTIEN OG VERDEN

Forslag nr. 42: Eukaristien og missionen

De troende opfordres til at gøre sig klart, at en sand eukaristisk kirke er missionerende. I virkeligheden er Eukaristien missionens kilde. I Eukaristien bliver vi mere og mere Kristi disciple, når vi åbner os for Guds Ord, der leder os til sammen at mødes med Herren i fejringen af hans død og opstandelse og i det sakramentale fællesskab med ham. Det eukaristiske møde virkeliggøres ved Helligånden, som omdanner og helliger os. Den vækker i disciplen en målbevidst vilje til dristigt at forkynde for andre, hvad man selv har hørt og oplevet, og til at lede dem frem til det samme møde med Kristus. På denne måde åbner disciplen, som er udsendt af Gud, op for mission uden grænser.

Samtidig med at vi takker alle aktive missionærer i verden, minder vi om det store ubesvarede behov for at nå frem til erkendelse af Kristus som verdens eneste frelser.

I missionsundervisningen må bekræftelsen af den centrale placering af Kirkens enhed komme til udtryk på enhver tænkelig måde, hvilket kan være med til at forebygge, at menneskers beslutsomme arbejde med evangelisering, reduceres til blot en sociologisk fodnote.

Synodens fædre har understreget de alvorlige vanskeligheder, som har indflydelse på missionen for de menigheder, der lever som mindretal, eller som lever under forhold uden religiøs frihed.

Forslag nr. 43: Eukaristisk spiritualitet og helliggørelse af verden

Eukaristien ligger bag enhver form for helliggørelse. For at udvikle en dyb eukaristisk spiritualitet må det kristne folk, som bringer deres tak ved deres deltagelse i Eukaristien, være opmærksom på, at de gør dette i hele skabningens navn, eftersom de tilstræber og arbejder for hele verdens helliggørelse. Kristent liv formes ved den eukaristiske fejring, idet det offer af sig selv, man bringer, communionen og fællesskabets solidaritet er aspekter af "logike latreia".³⁹

Ansproging til daglig deltagelse i fejringen af den hellige messe er – i den latinske ritus – et virkningsfuldt middel til at udvikle denne spiritualitet, som er kernen i den enkeltes familiemæssige, professionelle, sociale og politiske liv.

1399. De orientalske Kirker, som ikke er i fuldt fællesskab med den katolske Kirke, fejrer Eukaristien med stor kærlighed. "Disse Kirker har, skønt de er adskilte, de virkelige sakramenter - ganske særligt i kraft af den apostoliske succession, præstedømmet og Eukaristien, hvorved de fortsat er knyttet til os i det mest inderlige forhold". Et vist fællesskab in sacris, og dermed i Eukaristien, er "ikke blot muligt, men endda tilrådeligt, når gunstige omstændigheder gives, og den kirkelige myndighed godkender det".

1400. De kirkelige fællesskaber, som er udgået fra Reformationen, og som er skilt fra Den katolske Kirke, har "især på grund af manglen på Ordinationens sakramente ikke bevaret det eukaristiske mysteriums egentlige og fulde indhold". Derfor er interkommunion med disse fællesskaber ikke er mulig for Den katolske Kirke. Når imidlertid disse kirkelige fællesskaber "i det hellige Måltid mindes Herrens død og opstandelse, bekender de, at livet i fællesskab med Kristus betegnes herved, og de forventer Hans komme i herlighed".

1401. I alvorlige nødstilfælde kan, efter den stedlige biskops skøn, katolske embedsbærere meddele sakramenterne (Eukaristien, Boden, Sygesalvselen) til andre kristne, som ikke har fuldt fællesskab med Den katolske Kirke, men som af sig selv beder om dem. De må da give udtryk for den katolske tro vedrørende disse sakramenter og have den indre holdning og indstilling, som kræves for at modtage dem.

³⁹ Græsk: "åndelige gudstjeneste". Sml. Rom 12,1: Så formaner jeg jer, brødre, ved Guds barmhjertighed, til at bringe jeres legemer som et levende og helligt offer, der er Gud til behag — det skal være jeres åndelige gudstjeneste.

Det daglige offer (som vi for eksempel belæres om i bønnens apostolat, der praktiseres af millioner af katolikker over hele verden) kan hjælpe enhver til at blive en "eukaristisk skikkelse", og til - ved at følge Marias eksempel - at forene sit liv med Kristi liv, han som ofrer sig selv for menneskeheden.

Forslag nr. 44: Eukaristien og de syge

Vi anser det for at være yderst vigtigt at fremme eukaristisk fejring sammen med de syge, samtidig med at der gives en passende katekese vedrørende det enkelte menneskes deltagelse i Kristi lidelse, død og opstandelse. En helt særlig betydning tillægges Eukaristien, når den - som højdepunktet i den kristnes liv - modtages som den sidste olie. Derved bliver der for den syge åbnet op for påskens fylde, og man må anbefale, at denne praksis intensiveres.

I særlig grad opfordres der til, at eukaristisk kommunion meddeles til døbte og konfirmerede mentalt handicappede mennesker, som kan modtage kommunionen i deres families og i deres menigheds tro, som understøtter dem.

Den kendsgerning, at det er umuligt at kende den reelle modtagelighed hos visse typer syge mennesker, er ikke tilstrækkelig grund til ikke at give dem al den sakramentale støtte, Kirken råder over. Det er vigtigt, at de, som lider af et handicap, i enhver henseende bliver anerkendt som medlemmer af Kirken, og at de har deres rette plads i den.

Det er yderligere ønskværdigt, at kirkernes arkitektur rent funktionelt muliggør de handicappedes deltagelse i fejringerne.

Forslag nr. 45: Eukaristien og ikke-fastboende

Idet synodens fædre takker alle, som udfører en arbejde, der har relation til ikke-fastboende, opfordrer de alle biskopper til at udfolde deres pastorale omsorg overfor de ikke-fastboende.

Uanset deres race, status eller stand må disse troende især ved den eukaristiske fejring modtages som lemmer på Kristi legeme. Kristi kærlighed pålægger andre lokale kirker og institutioner for indviet liv generøst at stå de bispedømmer bi, som modtager et stort antal ikke-fastboende.

Ydermere må ikke-fastboende af Østkirkens ritus hjælpes til at finde bistand hos deres egne præster. En "Dies orientalis" bør etableres på præsteseminarerne, så Østkirkernes liturgi bliver bedre kendt.

Forslag nr. 46: Katolske politikeres og lovgiveres eukaristiske integritet

Katolske politikere og lovgivere bør i særlig grad føle, at der stilles spørgsmål ved, hvor veludviklet deres samvittighed er, når de står med det alvorlige sociale ansvar at skulle indføre og støtte en skændig lovgivning. Man kan ikke tale om eukaristisk integritet, når disse politikere fremmer love, som er i modstrid med menneskets samlede gode, med retfærdigheden og naturloven. Deres valg som privatperson kan ikke adskilles fra de valg, de gør som offentlige personer, hvis de dermed placerer sig i et modsætningsforhold til Guds lov og Kirkens lære. Dette må også tages i betragtning

i den eukaristiske virkelighed.⁴⁰

Når biskopperne gør brug af disse retningslinjer, må de udvise styrke og klogskab, idet de tager hensyn til de konkrete, lokale situationer.

Forslag nr. 47: Eukaristien og økologi

Kristne, som er styrkede ved Eukaristiens sakramente, må være mere optaget af at vidne om Guds tilstedeværelse i verden. Kirken burde fremme en ændring i mentalitet og indstilling for at forbedre menneskets harmoniske og ansvarlige forhold til skabelsen.

Overvejelse af og taknemmelighed overfor hele skabningen, der er Guds kærligheds gaver, kan for mennesker af i dag være et middel til evangelisering. Menneskets økologiske bekymringer kan nemlig få en religiøs betydning, hvis man anerkender Guds opfordring til menneskeheden om at udvise ansvarlighed overfor hans arbejde som skaber. Dette vil være i overensstemmelse med det kristne håb.

Denne overvejelse kan også hjælpe kristne med at sætte skabelslæren i relation til læren om "den nye skabning", som er fremgået ved Kristi, den nye Adams, opstandelse; han som har tildelt Kirken arbejdet med at forberede skabningens forvandling i "den nye himmel og den nye jord".

Forslag nr. 48: Eukaristiens sociale dimension

Kristi offer er forløsningens mysterium, som stiller os overfor nogle spørgsmål. I menneskers engagement med at ændre uretfærdige forhold for at kunne genoprette menneskets værdighed - mennesket er jo skabt i Guds billede og lighed - bliver Eukaristien i livet, hvad den betyder i fejringen. Denne dynamiske bevægelse åbner op til verden; den sætter spørgsmålstejn ved globaliseringsprocessen, som ikke sjældent øger ulighederne mellem rige og fattige lande; den tager afstand fra de politiske og økonomiske kræfter, som reducerer jordens rigdomme; overfor de uligheder i verden, som skriger til himlen, minder den om de alvorlige og retfærdige fordelingsmæssige krav; den opmuntrer kristne til at engagere sig og være virksomme socialt og i det politiske liv.

I særlig grad bekymrende er hiv/aids-pandemien, narkotika- og alkoholproblemerne.

Fangerne i fængslerne fortjener i særlig grad pastoral omsorg, så de kan tage del i Eukaristien og modtage den hellige kommunion.

Enhver, som tager del i Eukaristien bør gå ind for opbygning af fred i denne vor verden, som er præget af mange slags vold og krige og i dag også på en særlig måde af terrorisme, finansiel korrup-tion og seksuel udnyttelse. Genopretningen af retfærdighed, forsoning og tilgivelse er betingelser for at kunne opbygge sand fred.

For at blive oplært i næstekærlighed og retfærdighed burde de troende drage fordel af den sociallære, som netop er blevet præsenteret i "Vejledning om Kirkens sociallære".⁴¹

⁴⁰ 1 Kor 11,27 – 29: Den, der spiser Herrens brød eller drikker hans bæger på en uværdig måde, forsynder sig derfor imod Herrens legeme og blod. Enhver skal prøve sig selv, og så spise af brødet og drikke af bægeret. For den, der spiser og drikker uden at agte på legemet, spiser og drikker sig en dom til.

⁴¹ Såkaldt kompendium. Findes på hovedsprogene.

Forslag nr. 49: Eukaristien og forsoning mellem folk, der strides

Eukaristien er sakramentet for fællesskab mellem brødre, som accepterer at forsones i Kristus; ved at nedbryde de hadets mure, som skilte dem, blev grækere og jøder ét folk.⁴² Under denne synode har adskillige ved deres vidnesbyrd berettet, at takket være fejringen af Eukaristien har folk, som var i indbyrdes konflikt, været i stand til at kunne samles om Guds ord og lytte til hans profetiske forkyndelse af forsoning ved tilgivelse uden betingelser og ved modtagelse af omvendelsens nåde, som giver mulighed for fællesskab om det samme brød og den samme kalk. Jesus Kristus, som ofrer sig selv i Eukaristien, styrker fællesskabet mellem brødre og tilskynder især den, som endnu strides, til ved dialog og i retfærdighedens navn at ile med at forlige sig. Dette giver mulighed for et værdigt fællesskab med Kristi legeme og blod.⁴³

AFSLUTNING

Forslag nr. 50: "Verum Corpus Natum de Maria Virgine"

Kirken ser i Maria, den "eukaristiske kvinde" - frem for alt som hun står ved korsets fod – sig selv; og den betragter hende som en uerstattelig model for eukaristisk liv; på alteret – i nærvær af "Verum Corpus natum de Maria Virgine"⁴⁴ – ærer Kirken ved præsten med særlig taknemmelighed den allerhelligste Jomfru.

Kristne anbefaler deres liv og arbejde til Maria Kirkens Moder, og idet de gør sig umage for at have det samme sindelag som Maria, hjælper de hele menigheden til at leve som et levende offer, der er Faderen velbehageligt.

⁴² Sml. Ef 2,14: For han er vor fred. Han gjorde de to parter til ét, og med sin legemlige død nedrev han den mur af fjendskab, som skilte os.

⁴³ Sml. Matt 5,23–24: Når du derfor bringer din gave til alteret og dér kommer i tanker om, at din broder har noget mod dig, så lad din gave blive ved alteret og gå først hen og forlig dig med din broder; så kan du komme og bringe din gave.

⁴⁴ Latin: Det sande legeme, født af Jomfru Maria

Bilag

Koncilsdokumentet *Unitatis Redintegratio*, 8: Denne hjertets omvendelse og livets hellighed i forening med private og offentlige bønner for de kristnes enhed er at betragte som sjælen i hele den økumeniske bevægelse og kan med rette kaldes den åndelige økumeni. – Det er nemlig katolikkers sædvane ofte at samle sig til den bøn for kirkens enhed, som Frelseren selv indtrængende bad til Faderen natten før sin død: "At de alle må være ét." – Under særlige omstændigheder, f.eks. ved bønner, som påbydes "for enheden", samt ved økumeniske sammenkomster, er det tilladt, ja endda ønskværdigt, at katolikker forener sig i bøn med deres adskilte brødre. Den slags fælles bønner er et overordentlig effektivt middel til at opnå enhedens nådegave og er et ægte udtryk for de bånd, som stadig knytter katolikker sammen med deres adskilte brødre: "Thi hvor to eller tre er forsamlede i mit navn, der er jeg midt iblandt dem." – En fælles deltagelse i de hellige handlinger (*communicatio in sacris*) kan dog ikke uden videre betragtes som et middel, man kan anvende til at genoprette de kristnes enhed. Thi dette nadverfællesskab beror i hovedsagen på to principper: det er symbol på Kirkens enhed og deltagelse i nådemidlerne. For det meste er det ikke tilrådeligt med et nadverfællesskab som symbol på enhed. Men hensynet til at få del i nåden taler undertiden for det. Hvad angår den konkrete måde at omsætte dette i handling på, må den stedlige biskoppelige myndighed træffe sin afgørelse - med omtanke og efter at have taget alle omstændigheder i betragtning med hensyn til tid, sted og person - medmindre der bestemmes noget andet af bispekonferencen i henhold til dennes statutter eller af Den hellige Stol.

Sammesteds, 15: Det er også alle bekendt, med hvor stor kærlighed de orientalske kristne fejrer de liturgiske mysterier, især fejringen af eukaristien, kilden til kirkens liv og et pant på den tilkommende herlighed, hvorigennem de troende i forening med biskoppen får adgang til Gud Fader ved Hans Søn, Ordet, der blev kød, led døden og blev herliggjort, og ved udgydelsen af Helligånden opnår fællesskab med den hellige Treenighed og således bliver delagtige i den guddommelige natur. På samme måde opbygges gennem fejringen af Herrens eukaristi Guds kirke og vokser i disse enkelte kirker, og gennem koncelebrationen manifesterer deres fællesskab sig. – I denne liturgiske kultus hylder orientalerne i pragtfulde hymner Maria, altid jomfru, som det økumeniske kirkemøde i Efesos højtideligt erklærede for Guds højhellige moder, for at Kristus virkelig og egentlig kunne blive erkendt som Guds Søn og Menneskesønnen ifølge Skrifterne, og de lovpriser også mange helgener, blandt dem den universelle kirkes fædre. – Eftersom disse kirker, skønt de er adskilte, har de virkelige sakramenter, men især fordi de i kraft af den apostoliske succession har et præsteskab og eukaristien, som fremdeles knytter dem til os med meget stærke bånd, er det ikke blot muligt, men endda tilrådeligt med et reelt fællesskab i gudstjenesten, når en gunstig lejlighed byder sig og under forudsætning af den kirkelige myndigheds billigelse. – I Orienten findes også de rige åndelige traditioner, som især munkevæsenet er udtryk for. Der har nemlig lige fra de hellige fædres glørværdige tidsalder den klosterlige spiritualitet blomstret, som senere bredte sig til de vestlige lande, og som er kilden og oprindelsen til den latinske klosterinstitution, og hvorfra den senere gentagne gange har fået ny livskraft. Af den grund anbefales det indtrængende, at katolikker oftere søger hen til disse åndelige rigdomme hos de orientalske fædre, som fører hele mennesket til kontemplationen af de guddommelige mysterier. – Alle skal vide, at det at kende, ære, bevare og fremme orientalernes overmåde rige liturgiske og åndelige fædrene arv er af den største betydning for trofast at tage vare på den kristne tradition i dens fylde og for at kunne gennemføre en forsoning mellem de orientalske og de vesterlandske kristne.

Økumenisk Vejledning 129-131: A sacrament is an act of Christ and of the Church through the Spirit. Its celebration in a concrete community is the sign of the reality of its unity in faith, worship and community life. As well as being signs, sacraments—most specially the Eucharist—are sources of the unity of the Christian community and of spiritual life, and are means for building them up. Thus Eucharistic communion is inseparably linked to full ecclesial communion and its visible expression.

At the same time, the Catholic Church teaches that by baptism members of other Churches and ecclesial Communities are brought into a real, even if imperfect communion, with the Catholic Church and that "baptism, which constitutes the sacramental bond of unity existing among all who through it are reborn... is wholly directed toward the acquiring of fullness of life in Christ". The Eucharist is, for the baptized, a spiritual food which enables them to overcome sin and to live the very life of Christ, to be incorporated more profoundly in Him and share more intensely in the whole economy of the Mystery of Christ.

It is in the light of these two basic principles, which must always be taken into account together, that in general the Catholic Church permits access to its Eucharistic communion and to the sacraments of penance and anointing of the sick, only to those who share its oneness in faith, worship and ecclesial life. For the same reasons, it also recognizes that in certain circumstances, by way of exception, and under certain conditions, access to these sacraments may be permitted, or even commended, for Christians of other Churches and ecclesial Communities.

130. In case of danger of death, Catholic ministers may administer these sacraments when the conditions given below (n. 131) are present. In other cases, it is strongly recommended that the diocesan Bishop, taking into account any norms which may have been established for this matter by the Episcopal Conference or by the Synods of Eastern Catholic Churches, establish general norms for judging situations of grave and pressing need and for verifying the conditions mentioned below (n. 131). In accord with Canon Law, these general norms are to be established only after consultation with at least the local competent authority of the other interested Church or ecclesial Community. Catholic ministers will judge individual cases and administer these sacraments only in accord with these established norms, where they exist. Otherwise they will judge according to the norms of this Directory.

131. The conditions under which a Catholic minister may administer the sacraments of the Eucharist, of penance and of the anointing of the sick to a baptized person who may be found in the circumstances given above (n. 130) are that the person be unable to have recourse for the sacrament desired to a minister of his or her own Church or ecclesial Community, ask for the sacrament of his or her own initiative, manifest Catholic faith in this sacrament and be properly disposed.

Kanonisk Lov, can. 844, §§ 3-4 (og Østkirkernes tilsvarende regler): § 3 Catholic ministers may lawfully administer the sacraments of penance, the Eucharist and anointing of the sick to members of the eastern Churches not in full communion with the catholic Church, if they spontaneously ask for them and are properly disposed. The same applies to members of other Churches which the Apostolic See judges to be in the same position as the aforesaid eastern Churches so far as the sacraments are concerned. § 4 If there is a danger of death or if, in the judgement of the diocesan Bishop or of the Episcopal Conference, there is some other grave and pressing need, catholic ministers may lawfully administer these same sacraments to other christians not in full communion with the catholic Church, who cannot approach a minister of their own community and who spontaneously ask for them, provided that they demonstrate the catholic faith in respect of these sacraments and are properly disposed.

Rundskrivelsen *Ut Unum Sint*, 46: I denne forbindelse er det en kilde til glæde at se, at katolske præster i visse særlige tilfælde kan give eukaristiens, bodens og de syges salvelses sakramenter til kristne, der ikke er i fuldt fællesskab med den katolske kirke, men som inderligt ønsker at modtage disse sakramenter, af eget initiativ beder om dem og viser den tro, som den katolske kirke bekender med hensyn til disse sakramenter. Omvendt kan katolikker også i specielle tilfælde og under særlige omstændigheder bede om de samme sakramenter fra præster i kirker, hvor disse sakramenter er gyldige. Bestemmelserne for en sådan gensidig modtagelse er blevet fastlagt i specielle regler; for at fremme økumenismen, må disse regler respekteres.

Rundskrivelsen *Ecclesia de Eucharistia*, 46: I min rundskrivelse *Ut Unum Sint* gav jeg udtryk for, at jeg selv sætter pris på disse retningslinjer, som gør det muligt med passende omhu at drage omsorg for disse sjæles frelse: ”Det er en kilde til glæde at konstatere, at katolske præster i visse særlige tilfælde er i stand til at administrere Eukaristiens og Bodens sakramenter samt De Syges Salvelse til kristne, som ikke er i fuldt fællesskab med den katolske Kirke, men som har et stort ønske om at modtage disse sakramenter, som frit anmoder om dem og er i besiddelse af den tro, 46. I min rundskrivelse *Ut Unum Sint* gav jeg udtryk for, at jeg selv sætter pris på disse retningslinjer, som gør det muligt med passende omhu at drage omsorg for disse sjæles frelse: ”Det er en kilde til glæde at konstatere, at katolske præster i visse særlige tilfælde er i stand til at administrere Eukaristiens og Bodens sakramenter samt De Syges Salvelse til kristne, som ikke er i fuldt fællesskab med den katolske Kirke, men som har et stort ønske om at modtage disse sakramenter, som frit anmoder om dem og er i besiddelse af den tro, station af og samtidig en garanti for vor kærlighed til Jesus Kristus i det velsignede sakramente, overfor vore brødre og søstre af forskellige andre kristne konfessioner, som har ret til at kende vort vidnesbyrd om sandheden og om det, som selve sagen her drejer sig om, nemlig enhedens fremme.